

можуть бути: 1) договори, що встановлюють основи регулювання і підтримки режиму державного кордону; 2) договори, укладені з метою підвищення пропускну́ї спроможності пунктів пропуску та створення належних умов для перетину державного кордону фізичними особами, транспортними засобами і товарами, а також спрощення порядку перетину Державного кордону між окремими державами; 3) угоди з прикордонних питань з міжнародними організаціями в рамках спільних проектів і програм. Сукупно принципи прикордонної діяльності, що закладені у міжнародних актах різних типів, є основою державної політики та регулювання у прикордонній сфері, і саме вони мають визначати форми, способи та механізми здійснення прикордонної діяльності, зокрема працівників цивільної авіації, в тому числі персоналу аеропортів.

Література

1. Арефьев А. О. Историко-философские аспекты генезиса пограничной деятельности зарубежных стран / А. О. Арефьев // Alma mater. – 2012. – № 8. – С. 111–114.

2. Литвин М. М. Прикордонна діяльність держави: теоретичний аспект / М. М. Литвин // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 1 (30). – С. 145-158.

3. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом ООН [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_569 (12/2017).

4. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі ООН (Міжнародний документ від 01.08.1975) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_055 (12/2017).

УДК 347.85:341(043.2)

Пильгун Н.В., к.ю.н., доцент,
Гавва С.К., студентка,
Навчально-науковий юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

МІЖНАРОДНЕ КОСМІЧНЕ ПРАВО: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК У ХХ СТОЛІТТІ

Досліджуючи основні сфери міжнародного комерційного права та регулювання, охоплюючи широкий спектр цікавих предметів із

міжнародного права, не можна оминати таку галузь юридичних наук, як міжнародне космічне право.

Центральне місце серед міжнародних організацій, що займаються міжнародним космічним правом, належить ООН. Вона сприяє тому, щоб космічний простір використовувався в мирних цілях, а блага від цієї космічної діяльності поділялися б усі країни. Такий інтерес до мирного освоєння космічного простору з'явився незабаром після запуску в 1957 р Радянським Союзом першого штучного супутника Землі і зростав у міру нових досягнень у розвитку космічної техніки [4].

Отож, еволюція космічного права розпочалася з виступу президента США Дуайта Д. Ейзенхауера в Організації Об'єднаних Націй у 1957 році у зв'язку з переговорами про роззброєння. В 1958 році також було здійснено успішний запуск американського супутника «Explorer 1». Тому США та СРСР виявляли активну зацікавленість у розвитку міжнародної космічної політики. Було встановлено, що традиційні закони суверенітету, які дозволяють будь-якій державі вимагати за собою нежилі та нецивілізовані землі, не є діючими на космічних територіях.

В резолюції ГА ООН тисяча триста сорок вісім (XIII) від 13 грудня 1958 р. було закріплено перше визнання того, що в процесі космічної діяльності можуть виникати міжнародні правовідносини. У 1959 р. був створений постійний Комітет з космічного простору з метою підтримання Статуту Організації Об'єднаних Націй та іншого міжнародного права в космосі, що відкрило шлях для мирного розвідування. Резолюція організації об'єднаних націй (ООН) про основні принципи дослідження космосу в мирних цілях була підписана у 1961 р. У 1963 р. було підписано Договір про заборону ядерних випробувань, а потім рішення Комітету з космічного користування про заборону випробувань ядерної зброї у космосі. За нею ядерна зброя та інша зброя масового знищення (наприклад, хімічна та біологічна зброя) не можуть бути розміщені на орбіті, встановлені на небесних тілах або розташовані в космосі будь-яким іншим способом.

Основоположним інструментом правового режиму космічного простору є Договір 1967 р. про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць і інші небесні тіла («Договір по космосу»). Договір про космічний простір був ратифікований 63 учасниками в ООН. Ця угода підтвердила всі попередні керівні принципи міжнародної космічної поведінки. Крім того, вона забороняла певну військову діяльність, таку як розміщення зброї масового знищення в космосі

та на небесних тілах; встановила власність і відповідальність кожної держави за космічні снаряди та компоненти; закликала до спільної участі в захисті космічного та наземного середовища; і передбачала відкрите спостереження та інспектування діяльності та установок кожної держави іншими.

У Договорі про космос також були розроблені ряд широких принципів, які були створені і реалізовані у ряді подальших міжнародних договорів і національних законів. Ці принципи включають:

- вивчення і використання космічного простору повинні здійснюватися на благо і в інтересах усього людства;
- космос і небесні тіла вільні для розвідки і використання усіма державами;
- космічний простір і небесні тіла не підлягають національному привласненню;
- місяць і інші небесні тіла використовуються виключно в мирних цілях;
- держави несуть відповідальність за свою національну діяльність в космічному просторі, незалежно від того, чи здійснюються вони урядовими або неурядовими організаціями;
- діяльність неурядових організацій в космічному просторі вимагає дозволу і постійного нагляду з боку відповідної держави;
- держави зберігають юрисдикцію і контроль над своїми космічними об'єктами і будь-яким персоналом на них;
- держави несуть відповідальність за збиток, заподіяний їх космічними об'єктами;
- держави уникають шкідливого забруднення космічного простору.

Угода 1979 р. Про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах («Місячний договір») є багатостороннім договором, який перетворює юрисдикцію всіх небесних тіл (включаючи орбіти навколо них) на об'єкт міжнародного співтовариства [2].

На додаток до міжнародних договорів, про які було обговорено в ООН, країни, що беруть участь у Міжнародній космічній станції, уклали Угоду 1998 р. між урядами Канади, державами-членами Європейського космічного агентства, Японією, Російською Федерацією та США щодо співпраці на Міжнародній космічній станції цивільної авіації. Ця угода, серед іншого, передбачає, що НАСА є провідним агентством з координації внеску держав-членів на діяльність космічної станції і діяльності, а також, що кожна країна має юрисдикцію над своїм модулем. Ця угода може дуже добре слугувати моделлю для майбутніх угод про міжнародне

співробітництво в об'єктах на Місяці та Марсі, де, швидше за все, будуть створені перші колонії та науково-виробничі бази [1].

Але все ж таки залишається дуже багато невирішених питань, які потребують обговорення. Наприклад, ще досі немає остаточного договору щодо регулювання саме військової космічної поведінки, але міжнародна дипломатія відіграє активну роль у кодифікації даної проблеми.

Нарешті, важливо розуміти, що історично колишній Радянський Союз був найважливішою космічною державою поряд з США. Більшість космічних договорів, на які погоджувалися США, були підписані Радянським Союзом, а деякі – двосторонніми угодами лише з цією країною. Після розпуску СРСР США прийняли політику щодо подальшого дотримання вимог всіх договорів та застосування їх положень незалежним державам, які виникли. Це все визначено в документах, положення яких були закріплені після 1991 року.

Міжнародні юристи не змогли погодити єдине визначення поняття «космічний простір», хоча більшість із них погоджуються, що космічний простір загалом починається на найнижчій висоті над рівнем моря, на орбіті Землі, приблизно 122 км (76 миль) [1].

Таким чином, можна стверджувати, що міжнародне космічне право – це сукупність міжнародно-правових принципів та норм, які встановлюють режим космічного простору та небесних тіл і регулюють відносини між державами, міжнародними організаціями і комерційними фірмами у зв'язку з дослідженнями і використанням космосу [3].

На нашу думку, виникнення такого виду права було вкрай важливим для всієї міжнародної спільноти, оскільки розвиток космонавтики з року в рік сягає глобальних масштабів.

Література

1. Космічне право: веб-сайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Space_law
2. Місячний договір: веб-сайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Moon_Treaty
3. Міжнародне космічне право: веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародне_космічне_право
4. Міжнародні організації в сфері мирного освоєння космосу: веб-сайт. URL: https://stud.com.ua/69511/pravo/mizhnarodni_organizatsiyi_sferi_mirnogo_osvoyennya_kosmosu